

1972

Lincoln

egy magyar közvitész temetésén

Irta: VASVÁRY ÖDÖN

AMERIKAI MAGYAR VILAG

Cleveland, Ohio
1972 Május 14.

~

Több mint negyven esztendeje gyűjtögetem az amerikai magyarság történetének adatait. Ezekből az évekből vagy harmincötöt főképpen a több mint száz év előtti polgárháboru magyar katonáinak szenteltem, akikkel kapcsolatban természetesen a mártir elnökkel, Lincolnnal is foglalkoznom kellett, akinek szintén voltak magyar kapcsolatai. Lincoln közéleti pályája majdnem teljesen a magyar szabadságharc és az azt követő osztrák rendőralom idejére esett, amely idő

Vasváry Ödön

alatt Kossuth Amerikában járt, újabb magyar felszabadítási törekvéseket fojtottak vérbe, előszedték az elásott szent koronát, hogy végre a gyötrelmes korszak, 18 esztendő után, az 1867-es kiegyezéssel végződjék.

Lincoln a magyar szabadság ügyével 1849-ben kezdett foglalkozni, de sajnós, amikor városában, az illinoisi Springfielden belekapcsolódott, a szabadságharc már végetért. A gyűlések érdekes határozati javaslatait Lincoln írta. Ugyancsak ő volt a lelke annak a gyűlésnek, amely 1852-ben — ugyancsak Springfielden — azért jött össze, hogy az akkor már Amerikában levő Kossuthot meghívja, mint a város vendégét. Ismeretlen okok miatt ebből nem lett semmi.

Lincoln és Kossuth valószínűleg sohasem találkozott és köztük semmiféle kapcsolat nem volt. Lincoln igen sok irásában Kossuthnak még csak a neve sem fordul elő.

Igaz, Kossuth Amerikai körutja idején még ismeretlen vidéki ügyvéd volt Lincoln, mindössze egy kétéves képviselőséggel, amire nem választották vissza. Feltehető, hogy azokat az éveket keserű zárkózottságban töltötte. Ő maga sejtette legkevésbé, hogy nyolc esztendő múlva ő lesz az Egyesült Államok elnöke.

Lincoln, az új elnök hamarosan és váratlanul szereplője lett egy magyar vonatkozású epizódnak. Elnöksége legelső hónapjaiban aktuális harcokra még nem került sor az északiak és a déliek között. A leendő háboru első halottjait nem a csatamezők adták, hanem az egész országban, a földből gombamódra kinövő új önkéntes ezredek tábora, amelyekből Washingtonnak és környékének is bőven jutott. Lincoln akkor még, elnöksége

negyedik hónapjában, megtehetette, hogy személyesen ment el az új ezredek halottainak temetésére. Így vett részt májusban A. S. Vosburgh őrnagy temetésén. Hasonlóképpen személyesen kísért a temetőbe az általa fiaként szeretett Elmer Ellsworth ezredes koporsóját, akit 25 éves korában a Washington melletti Alexandriában egy déli érzelmű ember lőtt agyon, mert leszedte házáról a déliek zászlaját. Ez a temetés egyike volt azoknak, amikor Lincolnt a nyilvánosság előtt sirni látták.

Pár hét múlva, júniusban került sor a harmadik katona temetésére. Ez a katona magyar fiatalember, a Garibaldi Guard nevű new-yorki ezred közkatona volt. Ez az ezred több mint ezer ember, Washington mellett, a virginiai oldalon táborozott. A magyar közvitész nevét nem tudjuk. Az ezredet, amely többnyire németekből és magyarokból állott, egy magát Utassynak nevező, kalandornak bizonyult ember alakította New Yorkban. Ez volt a legelső ezred, amely az új hadseregben, később a 39-ik new-yorki önkéntes ezred lett belőle.

Utassy lett az ezredese és a tábor, az akkori szokás szerint, az ezredesről Camp D'Utassynek hívták. (Volt egy Camp Zágonyi is Missouriban.) Az Utassy tábor képét egész oldalas képben közltem "Lincoln's Hungarian heroes" című könyvemben.

A magyar közvitész temetéséről a washingtoni Evening Star című lap 1861. június 26-i száma közölt pár soros tudósítást, amely szerint Lincoln elnök feleségével vett részt a temetésen, amelyre az ezred hívta meg. Az elnököt Schuyler Colfax, Indiana államból való képviselő kísérte el, Mrs. Lincolnt pedig egy Mrs. Grimsley (vagy Grimsby) nevű barátnője. Colfax később a képviselőház elnöke, majd Grant elnök első terminusa alatt alelnök lett.

A pár soros hír szószerint így hangzik:
 "The President and Mrs. Lincoln, Mrs. Grimsley and Hon. Schuyler Colfax attended yesterday afternoon, by invitation, at the Camp of the Garibaldi Guard, the funeral of a private, who was burried with military honors and the Hungarian obsequies, which were very impressive. The President afterwards reviewed the 37th New York regiment and was most enthusiastically cheered."

A katona tehát nemcsak magyar volt, de magyar szertartással is temették el.

Ez volt Lincoln második kapcsolata a magyarokkal. Az első az volt pár hónappal azelőtt, hogy kézírásával hozzájárult ahhoz, hogy egy ujonnan alakult chicagói ezrednek a "Lincoln Riflemen" nevet adják. Az ezredet a magyar Mihalóczy Géza alakította, s ő lett annak első ezredese. Mihalóczy később hősi halált halt. Lincoln a kézírásos hozzájárulást Mihalóczy levelének aljára írta. Tudomásunk szerint ez az egyik magyar vonatkozású Lincoln-kézirat. A másik: Lincoln aláírása Stahel-Számvald Gyula tábornoki kinevezésén, amely Magyarországon van. — Több ilyen kéziratról nem tudunk.

Lincoln ezek után még néhányszor kapcsolatba került a magyarokkal. Tudjuk, hogy a magyar Klapka György tábornok alaposan felmérgette az elnököt, amikor megtudta, hogy a magyar vitéz csak 25 ezer dolláros évi fizetés mellett hajlandó az amerikai hadseregbe beállni, amelynek fővezérségét majd ő veszi át pár hónap múlva, amikor már "megtanult" angolul. Stahel-Számvald tábornok Lincoln bizalmas emberei közé tartozott, de őt németnek hitte és a németeknek akart kedvezni, amikor Carl Schurzcal együtt tábornokká nevezte ki.

Tudjuk, hogy Kuné Gyula, a későbbi ujságíró és Zágonyi Károly és talán Figyelmessy Fülöp is beszéltek Lincolnnal s bizonyára beszélt vele Utassy is, amikor a temetéssel kapcsolatban táborát meglátogatta.

Körülbelül ennyi az egész, amit Lincoln magyar kapcsolatairól írhatunk. A nagy Széchenyi István fia, Béla, gróf Károlyi Gyulának, Károlyi Mihály apjának társaságában 1862-ben Amerikában járt, — de eszük ágában sem volt, hogy az elnöknel tisztelegjenek, valószínűleg azért, mert mindketten erősen a déliekkel éreztek és azok győzelmét jósolták meg. A magyar gróf így ír az utról, írt naplójában: "Lehet-e kimondani, a la Lincoln, hogy vége van vetve a rabszolgaságnak; de kérdem: van-e joga bárkinek is körülbelül 4 millió feketét felszabadítani s ezáltal tönkretenni 6 millió fehéret, kinek a fekete ember szerencsétlen vagyona, ki azt pénzén vette?"

Essék még néhány szó Utassy Györgyről is, akik mint látjuk, a meghalt vitéz ezredese volt. Ennek a tehetséges, de szerencsétlen lelki összetételű embernek az igazi neve Strasszer volt. Már Európában több könyve jelent meg francia nyelven, neki magának azonban igen rossz híre volt. Olaszországban a magyar garibaldisták között élt egy ideig. Amikor ott az Amerikába vágyó tiszteket Vetter tábornok utasítására le akarták beszélni terveikről, Mogyoródy ezredes 1861 júliusában (tehát már amikor Utassy a Garibaldi Guard ezredese volt Amerikában) — levelében így válaszolt Vetternek: "Kéz alatt értesültem, hogy néhány ily vágyat nyilvánított, kivált mióta arról értesültek, hogy bizonyos Utassy mint ezredes New Yorkban alkalmazva — és ha igaz — magyar légió alakításával megbizva van. Ez az Utassy ismeretes 'mauvais sujet', közönséges szédelgő, ki nekünk külföldön sok szégyent okozott, a katonaságról még ideája sincs."

5
1

Utassy Amerikában, a hadseregben sem becsülte meg magát. 1863-ban haditörvényszék elé állították és 13 nagyon súlyos vád beigazolása után egy évi nehéz kényszermunkával sújtották, amit ki is töltött. A Sing-Sing fegyházban azt hangoztatta, hogy 11 nyelven beszél, de megmondták neki, hogy ott csak egy nyelvet beszélnek, s abból is minél kevesebbet. Kiszabadulása után ügynökösödésből élt és valamennyire a magyarok között is szerepelt. Így például az 1891-ben tartott clevelandi Kossuth ünnepre őt is, mint volt "tábornokot", védnökül kérték föl. 1892-ben, Wilmington, Delaware egyik szállodájában agyonlőtte magát. Szerencsére hozzá hasonló eltévedt ember nem igen akadt a magyar polgárháborús katonák között.

